

V kotu neke dnevne sobe

Tukaj *Monumentalno delo, ki spaja in sopostavlja prihodnost, preteklost in sedanjost*

Pri založbi VigeVageKnjige je v prevodu Boštjana Gorenca - Pižame izšla monumentalna knjiga *Tukaj*, ki jo nekateri »primerjajo z znanstvenim odkritjem«, v njej pa je amerškemu ilustratorju, striparju, avtorju otroških knjig in glasbeniku Richardu McGuireju (1957) uspelo »na inventiven, do zadnjega detajla premišljen način spojiti čas. Prihodnost, preteklost in sedanjost se srečujejo – v kotu dnevne sobe neke hiše.«

PIA PREZELJ

Prav dnevna soba, ki jo skozi čas zaznamujeta kamin in okno, pa v knjigi, ki dodobra presega ustaljene predstave o zmogljivosti stripa, prevzema poglavito in naslovno vlogo; košček zemlje, na katerem v dvajsetem stoletju stoji hiša, na nekaj več kot 300 straneh spremljamo vse od leta 3.000.500.000 pr. n. št. – prek povodenj, dinozavrov, močvarij in plemenskih skupnosti – pa do leta 2313 n. št., ko tedaj poplavljenno območje (Richard McGuire okoljski katastrofi zre naravnost v oči) raziskujejo znanstveniki. Revolucionarnost knjige seveda ni le v odkluku od antropocentrične obravnave ter razmahu časovnosti, temveč v tem, da se časovne premice na vsaki strani s kolažiranjem (in McGuirejevimi izvrstnim občutkom za kadriranje) sesedajo, spajajo, prepletajo in sopostavljajo. Pri tem tvorijo premišljene, pretanjene, mnogokrat humorne in absurdne ter še večkrat ganljive refleksije družinskih in partnerskih odnosov, vsakodnevnih ritualov in navideznih banalnosti, izgube in minljivosti, spomina, odraščanja in starševstva, jezika, giba in telesa, ki od bralca zahtevajo pozornost in aktivno branje, saj z njim stopajo v neposredno, dvosmerno in večplastno komunikacijo. Kot na zabavi leta 1971 (glavnina dogajanja je v 20. stoletju) izrečeta zabrisani figuri: »V nekem trenutku smo bili vsi skupaj v istem prostoru. / Samo za hip. Dvomim, da je kdo sploh opazil.«

Če japonski filmski režiser Jasudžiro Ozu (prosto po Gillesu Deleuzu) velja za pionirja podobnega časa, morebiti lahko trdimo, da se je McGuire temu približal tudi v polju književnosti. Da knjiga ni zgolj stripovski, temveč književni mejnik nasplo, so med drugim

priznali tudi pri španskem časopisu El País, kjer so jo leta 2019 uvrstili med sto najboljših knjig desetletja, v družbo nobelovke Alice Munro in slovitega pisca *Kapitala v 21. stoletju* Thomasa Pikettyja. Kot so zapisali pri založbi VigeVageKnjige, gre za »prelomno literarno delo, absolutno klasiko v žanru risoromana«, saj se »redko zgodi, posebej v 21. stoletju, da bi se kak literarni žanr z eno samo knjigo tako ključno premaknil naprej«.

Ob tem založnica in urednica Anja Zag Golob poudarja, da je delo naletelo na izjemen odziv, že ko ga je avtor leta 1989 prvič objavil v »krajši, 16-stranski verziji, v stripovski reviji Raw, ki sta jo urejala Art Spiegelman in Françoise Mouly. McGuire je svoji revolucionarni ideji, da glavno vlogo namesto osebe, kot je običajno, v risoromanu igra prostor, s katerim bralka oziroma bralec potuje skozi čas, potem pustil, da vpliva na druge avtorice in avtorje, sam pa se je za daljšo verzijo odločil šele leta 2011 – knjiga je izšla leta 2014 pri ugledni ameriški založbi Pantheon.«

Številni bralci in recenzenti so v *Tukaj* našli tudi namige, da kot dnevne sobe pripada hiši, ki je bila zgrajena leta 1907 (kar sovpada tudi z letnico gradnje, ki jo McGuire poda v knjigi) in v kateri je odraščal avtor; gre le za sklepanje, a v tem primeru gre *Tukaj* brati tudi kot inovativno, razdrobljeno družinsko sago, ki sega vse do pradedne.

Gesamtkunstwerk v najzlahtnejšem pomenu

Dejstvo, da je v središče pripovedi namesto ljudi postavljen prav prostor, je navdušilo tudi prevajalca Boštjana Gorenca - Pižamo, ki je sprva mislil, da se bo prevajanja »lotil kronološko, da bom skupaj prevajal ločene fragmente, ki se dogajajo v istem časovnem obdobju, toda ko sem se globlje zakopal v risoroman, sem ugotovil, da bi tako spregledal in zanemaril raznolike vezivne postopke, ki jih med nizanjem prizorov uporablja McGuire. Tako recimo v nekaj zaporednih kadrih naniza replike, ki uporabljajo isti glagol, proti koncu knjige pa kot vezivo uporabi zvočno podobnost replik in rime.«

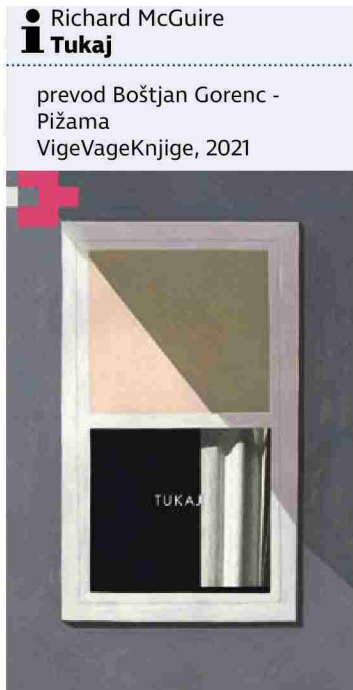
Kakor se bodo bralci zabavali ob branju, je Boštjan Gorenc -

Pižama užival tudi »med prevajanjem psov, ki jih McGuire na eni strani naniza skozi čas nekaj stoletij. Tam sem sprva skušal biti čim bolj časovno natančen, potem pa sem ob preverjanju izrazov v OED ugotovil, da po letu 1950 niti avtor ni natanko sledil pojavnosti novih besed v jeziku in je moj notranji *picajzelj* zadihal malce lažje, saj se nisem več sekiral, če se kakšna žaljivka ne bi povsem prekrivala z nastankom rabe v slovenščini.«

Kljub kanoničnosti knjige pa Anja Zag Golob izpostavlja, da je »v dani situaciji na knjižnem trgu izjemno tveganje predstavljala že sama uvrstitev knjige v program. Gre za nekonvencionalno delo, katerega produkcijski stroški so visoki, prodaja pa vprašljiva, saj bazen bralstva za risoroman še vedno ustvarjamo sproti. To gre počasi, zato naše naklade še vedno ne morejo biti dovolj visoke, da bi prodaja zagotavljala normalno poslovanje, naj bo knjiga še tak zakon. Predsodki do žanra so na našem knjižnem trgu še vedno kar zavratno zakoreninjeni – a to nas ne bo ustavilo, ravno nasprotno.«

Tukaj kot »Gesamtkunstwerk v najzlahtnejšem pomenu besede, od prve do zadnje strani«, ki se »začne na naslovnici in se nadaljuje prek vezivnih listov do zadnje platnice – strani niso oštevilčene, edine številke, ki se pojavijo, so letnice, v knjigo pa ni mogoče dodati nobene dodatne strani za CIP ali kolofon, kot je to sicer običajno« (sijajno delo je pri tem opravila tudi postavljavka Eva Mlinar), ne bogati le književnosti, temveč tudi naše doživetje prostora in časa, v katerem sobivamo, ob tem pa nas opominja, da smo si – ne glede na vse, kar nas ločuje in razlikuje – podobnejši, kot se morda zdi (in da bomo takšni tudi ostali).

Kot so zapisali pri založbi VigeVageKnjige, gre za »prelomno literarno delo, absolutno klasiko v žanru risoromana«.

Richardu McGuireju je uspelo »spojiti čas. Prihodnost, preteklost in sedanost se srečujejo – v kotu dnevne sobe neke hiše.« FOTO ARHIV ZALOŽBE VIGEVAGEKNJIGE